

Iskanje teorije v slikah

Matic Majcen

V prenovljeni zbirki *Koda* Študentske založbe je izšla knjiga *Slikovna teorija* (Picture Theory) Williama J. Thomasa Mitchella, profesorja angleščine in umetnostne zgodovine na Univerzi v Chicagu. Gre za prvi prevod kakšne Mitchellove knjige v slovenščino, kar to razmeroma obširno delo, v izvirniku izdano leta 1994, pri nas sedaj še dodatno potiska v središče zanimanja. Knjiga je svoj veliki vpliv na polju umetnostne zgodovine, vizualne kulture in ostalih ved, ki se ukvarjajo z vprašanji vizualne reprezentacije, dosegla predvsem kot delo, v katerem je Mitchell razvil trditev, da je za dobo, ki jo avtor enači s koncem postmodernizma, značilen t. i. »slikovni obrat«. To na prvi pogled slabo opisljivo frazo je potrebno jemati kot besedno figuro, trop, ki opisuje tokom zgodovine večkrat viden pojav obrata k vizualnemu in ki danes s strategijami opazovanja in spektakla privzema povsem novo obliko. Po vzpostavitvi teh osnovnih koordinat pa si Mitchell prizadeva izpolniti še en cilj: skozi razčlemba vrste problemov, ki so notranji sleherni vizualni reprezentaciji podati oris teorije v slikah, motiviran s prepričanjem, da noben teoretski besednjak s svojimi verbalnimi metodami področja vizualnega ne more dovolj prepričljivo obvladati. Mitchell je pisec, ki svoje razmišljanje v različnih knjigah aplicira na istih študijah primera, tako da bralec ne sme biti presenečen, če bo pri njemu pogosto naletel na Velasquezovo sliko *Spletični*, fotografska dela Roberta Franka, dvočlone rorschachovske figure ali pa na filme Spikea Leeja. V *Slikovni teoriji* zastavljene vizije kljub temu ne uresniči povsem, saj svojo ambicijo pusti razpršeno po poglavjih, sestavljenih »nekako kot album fotografij«, kot se avtor izrazi na koncu.

Vprašanje, ki se ob branju *Slikovne teorije* v slovenščini postavlja, je, kakšen vstop v avtorjev opus ta knjiga dejansko ponuja. Nikakor ni nepomembno, da se je Mitchell v svoji naslednji knjigi *What do pictures want?*, ki jo je začel pisati takoj po izdaji *Slikovne teorije* in jo je izdal leta 2005, razmeroma vzvišeno postavil do svojega predhodnega pisanja. V samorefleksivni maniri je namreč opomnil, da je takrat še zgolj *mislil, da ve*, kaj hoče o slikah povedati in da mu je to postalo jasno šele kasneje, po izdaji *Slikovne teorije*. Prav zaradi tega se je *What do pictures want?* bralo

kot skorajda impulziven izliv nadgradenj, sintez, strnjenih hipotez in idej, ki so do tedaj umanjale oziroma so se kazale zgolj v obrisih. Izpostavil je še, da je zgrešil naslov knjige in da je v svojem iskanju (kar *Slikovna teorija* dejansko je – le iskanje neke teorije), preveč promiskuitetno skakal iz discipline v disciplino pri analizi že tako ali tako različnih oblik vizualnega ustvarjanja. Prav zaradi tega je ustreznost *Slikovne teorije* kot vstopne točke v seznanjanje z delom tega vplivnega teoretika vprašljiva.

Slikovna teorija kot samostojno delo dobro stoji predvsem kot obširen vpogled v dileme in kritične točke, ki jih uvajajo različne prakse vizualne reprezentacije – razmerje med besedo in podobo v sliki, opozicija realizma in iluzionizma, vprašanje javne umetnosti itd. In čeprav je to polje zanimanja, v katerem je Mitchell doma in v katerega se nenehno vrača, je tu bistvena perspektiva – to delo namreč predstavlja zadnjo etapo v prvem obdobju Mitchellovega pisanja, ko je slike še gledal skozi foucaultovsko navdahnjena vprašanja moči in obvladovanja, nakar jih je kasneje vse bolj – in tudi na precej bolj navdahnjen in inovativen način – primerjal z živimi bitji s pomočjo psihoanalitičnega koncepta želje. Slovenska izdaja *Slikovne teorije* zato v tem trenutku bržkone prej predstavlja izdajo, ki bolj cilja na ozko strokovno javnost kot pa približevanje vznemirljive misli W. J. T. Mitchella širši javnosti.

W. J. T. Mitchell: *Slikovna teorija*. Ljubljana: Študentska založba, 2009. (497 str.)

